

”Den tredje verden starter i ghettoerne”. Om ghettoer, postkolonialisme og misvisende amerikanske referencer

Torben Rugberg Rasmussen

Resumé

Diskussionen om ghettobegrebet, ghettoerne og dets beboere føres fra mange positioner - herunder venstrepolitiske positioner, der er præget af postkolonial tænkning med tydelige forbindelseslinier tilbage til 1960ernes og -70ernes antikolonialisme eller radikale tiersmondisme repræsenteret af f.eks. Jean Paul Sartre og Franz Fanon.

Et eksemplarisk udtryk for en post-kolonialistiske tilgang til ghettoproblematikken finder man f.eks. hos den tyske medie- og kulturforsker Maria Stehle (2006). Hendes empiriske udgangspunkt for at aflæse og formulere kritik af den dominerende i hendes perspektiv kolonialistiske eller raistiske ghettodiskurser er Tyskland, men tydeligvis finder vi synspunkter, der er sammenlignelige med Stehles, i den danske diskussion om ghettoer og håndteringen af etnisk, kulturel og religiøs andethed.

Søge begreber

Ghetto, den tredje verden, rap, Black Power, antikolonialisme, postkolonialisme

Om forfatteren

Torben Rugberg Rasmussen er lektor ved Center for Mellemøststudier på Syddansk universitet.

Analyse:

"Le tiers monde commence en banlieue". "Den tredje verden starter i forstæderne" eller i de vestlige storbyers store og udstrakte ghettoområder.

Sådan skrev Jean Paul Sartre(1972), som man ofte beskriver som en af den radikale tiersmondismes ideologiske bagmænd, allerede i slutningen af 1960erne. Hermed mente han, at den tredje verdens revolutionære kraft eller utopisk stemte modstandsidentitet repræsenteret af de anti-kolonialistiske bevægelser og de elendigjorte masser ikke blot refererer til de europæiske kolonier og folk og kulturer i det globaliserede samfunds etnoraciale periferi, men netop "commence en banlieue".

Sloganet og den bærende påstand om et lidelses- og interessefællesskab mellem ofrene for den vestlige verdens racisme eller kolonialistiske omgang med folk og kulturer i den tredje verden eller det globaliserede samfunds etnoraciale periferi og deres ånds-, kultur- og racefælles i Vesten blev senere overtaget af den amerikanske Black Power-Movement i dets kamp på vegne af de sorte amerikanere imod det amerikanske samfunds "domestic colonialism" eller "institutional racism"¹ og er således et eksemplarisk udtryk for den afgørende rolle, som periodens anti-kolonialistiske kampe i Afrika, Asien og Mellemøsten og ideologisk inspiration fra netop Sartre, Franz Fanon og andre repræsentanter for 1960ernes radikale tredjeverdenstænkning ifølge f.eks. Christian Joppke (1996) og Matthias Hildebrandt (2006) spillede for Black-Power-bevægelsen. Joppke hævder således, at Franz Fanons "anticolonial manifesto *The Wretched on the Earth*" - dvs. "De fordømte her på Jorden", der blev udgivet på dansk i 1966 – " may be read as multiculturalism's implicit Programschrift"²(Joppke s. 452),

Der er ingen grund til at rekonstruere denne ideologiske arverelation og dermed forskydning af forståelsesformer fra en geografisk kontekst, dvs. den tredje verden eller det globaliserede samfunds etnoraciale periferi, til en anden, dvs. USA, yderligere. Pointen er derimod, at vi som et integreret element i den danske og europæiske diskussion om håndtering af etnisk, kulturel og religiøs diversitet eller andethed - herunder diversitet i de europæiske og danske ghettoområder - både finder ekkoer eller ideologiske udløbere fra denne diskurs og eks- og implicite referencer til den amerikanske virkelighed formidlet via de sorte amerikaneres status som multikulturalismens arkeminoritet.

This is not America

Begrebet "ghetto" er sprogligt belastet. Eller rettere: Det er fyldt til bristepunktet med negative konnotationer. Det gælder ligegyldigt, om vi taler om "indvandrerghettoer", "etniske ghettoer", "sociale ghettoer", "betonghettoer", "ghetto-islam", "ghetto-sprog"

og andre sammenstillinger, hvor begrebet "ghetto" indgår. Både i dagligsproget, i den politiske diskurs og i mediernes brug af begrebet klæber de negative konnotationer med andre ord til begrebet. Ikke med et klart eller veldefineret indhold, men snarere som markør af et problem, en konfliktrelation, et brændpunkt eller en zone, der unddrager sig kontrol og normalitet, og som derfor kalder på skærpet bevågenhed.

Selvom de negative konnotationer, der knytter sig til ghettoen, ikke lader sig reducere hertil, er udgangspunktet i vid udstrækning baseret på en "amerikanisering" af ghettodiskursen. Den tysk-tyrkiske sociolog Ayse Caglar (2001) hævder således, at Harlem og de sorte amerikanske ghettoer i løbet af 1980'erne fik status som en form for arke-ghetto i den europæiske ghettodiskurs. Det er på disse præmisser, dvs. med den amerikanske storbyvirkelighed repræsenteret af ikoniske ghettoområder som Harlem og Compton som en form for bagtæppe eller resonansrum, at ghettoen ifølge Caglar bliver "sort", fremstår som et reservat for en latent lovløshed eller som sæde for en geografisk ophobning af en potentiel farlig kulturel og racemæssig anderledeshed, der når som helst kan eksplodere i form af vold, kriminalitet og andre former for anslag imod den eksisterende kulturelle orden.

Det interessante er imidlertid, at vi finder en sammenlignelig "amerikanisering" af det til rådighedstående repertoire af moddiskurser til dette arsenal af negative betydninger rettet imod ghettoen. Det gælder ikke mindst i form af romantiserende moddiskurser om det lokale sammenhold eller om det ægte, rå, autentiske og uspolerede liv i ghettoen, på gaden eller på afstand af majoritetssamfundets konventionsbestemte liv eller "hvidhed" overtaget fra eller inspireret af den amerikanske hip-hop-kultur, der opstod i de sorte ghettoer i USA i slutningen af 1970'erne.

Her er ghettoidentiteten ikke et stigma eller markør af underskud, men snarere et moralsk adelsmærke, en markør af et sammenhold eller en kærlighedsrelation til den lokale "hood" eller afsæt for en mere eller mindre aggressiv, selvhøioiserende "sort" eller "brun" kamprelation i forhold til majoritetssamfundet eller det omgivende samfund.

Selvom ghetto-rappens kunstnere og mange glade amatører påkalder sig stor kunstnerisk og mediemæssig opmærksomhed, er det selvsagt ikke sandheden om livet i de danske ghettoer og den mosaik af livsformer, der karakteriserer det sociale liv, vi her får adgang til. Derimod har vi at gøre med en sub- og ungdomskulturelt forankret moddiskurs, der både ideologisk og æstetisk er stærkt påvirket af den sorte amerikanske rap- eller hip-hop-scene, men på ingen måde udtryk for, at livet, opvækstvilkårene eller præmisserne for identitetsdannelse i de etniske, kulturelle og religiøse minoritets-

samfund i Danmark er sammenlignelige med de forhold, som de sorte amerikanere er eller har været underlagt i USA.

Det gælder selvsagt både i og uden for ghettoerne. Der er således hverken nogen grund til at overføre kampen imod det amerikanske samfunds "domestic colonialism", "institutional racism" eller sammenlignelige former for strukturel tvang til Danmark eller til at hævde, at de livsomstændigheder, som beboere i de danske ghettoer eller udsatte boligområder er underlagt, er sammenlignelige med forholdene i USA. Heller ikke på dette punkt er der nogen grund til at overføre paroler eller forståelsesformer fra en geografisk kontekst til en anden.

Ghettoer og postkolonialisme

En næsten direkte forbindelse tilbage til Sartres diktum om, at "Le tiers monde commence en bamlieue" – hvilken snarere refererer til de vestlige storbyers udstrakte slum-og ghettoområder beboet af indvandrere og efterkommere end til de velfriserede boligområder, som vi i Danmark forbinder med betegnelsen "forstæder" - finder man i de post-kolonialistiske bidrag til diskussionen om de europæiske ghettoer. Blot er den racistiske eller kolonialistiske magt, magt, som ghettoens beboere ligger krop og identitet til, en magt, der både manifesterer sig i sprogets stigmatisering, i medierne, den akademiske vidensproduktion, den politiske diskurs og i konkrete administrative og socialteknologiske tiltag, og troen på, at ghettoernes beboere repræsenterer en midlertidigt undertrykt, men revolutionær eller utopisk stemt modstandskraft, der blot venter på at udløst, afløst af en ambition om at beskytte ghettoens beboere imod majoritetssamfundets forskellige magtstrategier – herunder brugen af det nedgørende eller stigmatiserende begreb "ghetto". .

Et eksemplarisk udtryk for denne post-kolonialistiske tilgang til ghettoproblematikken finder man f.eks. hos den tyske medie- og kulturforsker Maria Stehles(2006) analyse af udvalgte tyske mediers ghettodiskurs eller "narrating the ghetto".

Det er med dette diskursivt eller tekstforankrede udgangspunkt, at hun f. eks. hævder, at disse "Ghettodiscourses (...) function as a way to construct one Europe by trying to contain what is "other", what does not belong, what is not European in a ghetto. The discourses conceptualize the ghetto as an island in a permanent state of emergence or emergency. These danger-zones foster the idea that space can or should be policed; i.e. that movement should be restricted and organized - for certain people. This space of exception serves as a way to define "law's threshold". This mirrors the imperialistic logic of colonialism, where different laws and spatial restrictions applied to different people. In the twenty-first century, the narratives of Europa that use the ghetto as its internal borderland duplicate and mimic the logic of colonialism" (Stehle s. 62).

Når Stehle påkalder sig interesse, skyldes det for første hendes påstand om en direkte sammenhæng mellem "the logic of colonialism" og den magt eller herredømmeudøvelse fra majoritetssamfundets side, som ghettoens beboere ligger krop til. Den bærende præmis er således en forståelse af de vestlige majoritetssamfund som bærer af en kolonialistisk logik eller magtambition over for den kulturelle anden kombineret med en ambition om at komme ghettoens beboere til undsætning eller befri dem fra de magtstrategier fra majoritetssamfundets side, som de kollektivt eller som værgeløse ofre er underlagt. Som i 1960ernes og -70ernes anti.kolonialistiske diskurs er udgangspunktet en simpel dikotomi mellem undertrykte og undertrykkere eller mellem et subjekt, der udøver magt, og et objekt, hvis identitet består i at lægge krop hertil.

For det andet er Stehles analyse interessant, fordi hun systematisk slører forskellen mellem diskurs og virkelighed. Det gælder f.eks., når hun simulerer at tale fra en position, der repræsenterer en direkte adgang til eller berøring med ofrene for majoritetssamfundets kolonialistiske magt, og når hun hævder en direkte sammenhæng mellem mediernes italesættelse af ghettoen som en "dangerzone" eller som "an island in a permanent state of emergence or emergency" og de politiske, administrative og socialteknologiske tiltag over for ghettoområderne.

For det tredje er hendes tilgang interessant, fordi hun taler ghettobeboernes eller den kulturelle andens sag uden nogen egentlig viden om eller adgang til det faktisk levede liv i ghettoerne og den sociologiske kompleksitet, der gør sig gældende. Hun ser og solidariserer sig med ofrene for ghettobegrebets stigmatisering, for mediernes myter og implementeringen heraf om skærpet kontrol eller som midlertidig eller permanent særlovgivning, men har ikke nogen adgang til ghettoen som sociologisk formation og dermed de forskelle i henseende til livsformer og livsstrategier, der gør sig gældende. Det gælder både livsformer, der peger i retning af traditionalistiske eller antimoderne parallelsamfundsstrukturer, men også livsformer eller individuelle livsstrategier, der dementerer den bærende påstand om, at ghettoens beboere dybest set repræsenterer en kollektiv offeridentitet, der kalder på hjælp eller evakuering, eller en midlertidigt slumrende modstandsidentitet, der blot venter på at blive forløst i form af en multikulturalistisk samfundsorden.

Endelig er Stehles postkolonialistiske forståelsesramme interessant, fordi den savner opbyggelighed eller realiserbare strategier i forhold til at sætte en stopper for det skitserede problem. Kritikken af ghettodiskursen, af de vestlige majoritetssamfund kolonialistiske omgang med den kulturelle anden og ambitionen om at befri ghettoens beboere fra de magtstrategier, de ligger krop og identitet til, lader sig ikke umiddelbar oversætte til en egentlig strategi eller realiserbar form. Det eneste alternativ til den dominerende ghettodiskurs er således produktionen af moddiskurser og udviklingen

eller skabelsen af et sprog, der er renset for stereotyper og i pointeret forstand ikke rummer stigmatiserede begreber som f.eks. "ghetto".

Litteratur:

Caglar, Ayse (2001): Constraining Metaphors and the Transnationalisation of Spaces in Berlin, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 27(4); 601.613

Hildebrandt, Mathias(2005): *Multikulturalismus und Political Correctness in den USA*, Verlag für Sozialwissenschaften

Joppke, Christian (1996): Multiculturalism and Immigration: A comparison of the United States, Germany and Great Britain, in *Theory and Society*, vol, 25, no, 4; 449-500;

Omar, Tarek(2013); Førende ghettoforsker: "Drop nu jeres syge ghettolister, Danmark", *Politiken* 26.5

Samson, Jesper(2015) Ghettoer. *Faktalink om Ghettoer*

Sartre, Jean Paul (1972): Le tiers monde commence en banlieue", *Situations VIII*, Gallimard, Paris .

Schulze, Erika(2003): *Urbane Lebenswelten. Lebensformen, -stile und welten im multikulturellen städtischen Raum*, Inaugural Dissertation, Universität Köln

Stehle, Maria(2006): Narrating the Ghetto, Narrating Europe: From Berlin, Kreuzberg to the Banlieus of Paris, *Westminster Papers in Communication and Culture*, vol. 3, 48-70

---

¹ En udførlig redegørelse for begreberne "domestic colonialism" og "institutional racism" og deres betydning for den amerikanske multikulturalisme finder man f.eks. hos Hildebrandt (2005) s. 97 ff.